

УДК: 314.8

АНАЛІЗ НАЯВНОГО СІЛЬСЬКОГО ТА МІСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Д. Козоріз¹

Населення є одним із головних індикаторів соціально-економічного та екологічного розвитку держави та її регіонів — основою формування трудового потенціалу.

Організація суспільного виробництва базується на всебічному врахуванні всіх наявних елементів продуктивних сил, і насамперед чисельності населення, яка є вихідною базою визначення кількісних характеристик трудового потенціалу країни, регіону чи населеного пункту. Населення — це сукупність людей, які перебувають у межах даної держави і підлягають її юрисдикції. Воно є сукупністю індивідів, які відповідно до біосоціальної сутності людини здійснюють власну життєдіяльність у межах певного ладу і вступають між собою у суспільні відносини (економічні, політичні, правові, сімейні, національні, культурні).

Розрізняють постійне, наявне та юридичне населення.

Аналізуючи населення, важливо дослідити його розподіл за рядом демографічних ознак, особливо в динаміці, що дозволяє визначити соціально-економічні зрушення у структурі суспільства і виявити закономірності відтворення населення. На розвиток економіки суспільства істотно впливає структура населення. Вона визначається за такими ознаками: статевою, віковою, етнічною, сімейною, соціальною, економічною.

Саме структура населення визначає його кількісний та якісний стан розміщення по країні.

Зміни в динаміці загальної чисельності населення визначаються змінами у розміщенні міського і сільського населення. Розміщення міського і сільського населення має істотний вплив на раціональне розміщення та оптимальний розвиток продуктивних сил.

Якщо на початку століття в Україні переважало сільське населення — близько 82% всього населення, то нині майже 68% її населення мешкає в міській місцевості. Аналіз статистичних даних свідчить, що міське населення протягом значного історичного періоду мало стійку тенденцію до зростання.

Показник питомої ваги міських жителів має суттєві територіальні відмінності — від 38,5% в Закарпатській області до 90,1% в Донецькій. Аналіз даних показує, що лише в 6 областях країни переважає сільське населення, а в решті регіональних одиниць частка міського населення становить понад половину населення. Такі особливості територіальної концентрації населення та наявні відмінності соціально-економічного, екологічного та політичного розвитку обумовили і своєрідність зрушень в загальній чисельності населення України та її регіонів.

Міське населення України проживає у різних типах поселень: малих містах (з населенням до 50 тис. жителів), середніх (50—100 тис. жителів), великих (100—250 тис. жителів), крупних (250—500 тис. жителів) та найкрупніших (понад 500 тис. жителів), а також у селищах міського типу (табл. 1).

За роки незалежності в динаміці міського населення відбулися помітні зміни. Якщо раніше число жителів міських поселень швидко збільшувалось, то в останні п'ять років — стрімко зменшилось. Про це свідчать дані сайту статистики України: якщо чисельність міського населення на 2011 рік становила 31441,6 тис. чоловік, то станом на 2015 рік

¹ студ. Кіровоградський національний технічний університет

Науковий керівник: Рябоволик Т.Ф., канд. екон. наук, доц. Кіровоградський національний технічний університет

нараховувалося лише 29673,1 тис. чоловік (без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя) [1].

Таблиця 1

Загальна кількість наявного міського населення в Україні

Роки	Чисельність наявного населення, тис.чол.	
	Всього	Міське
2011	45778,5	31441,6
2012	45633,6	31380,9
2013	45553	31378,6
2014	45426,2	31336,6
2015*	42929,3	29673,1

* – без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя.

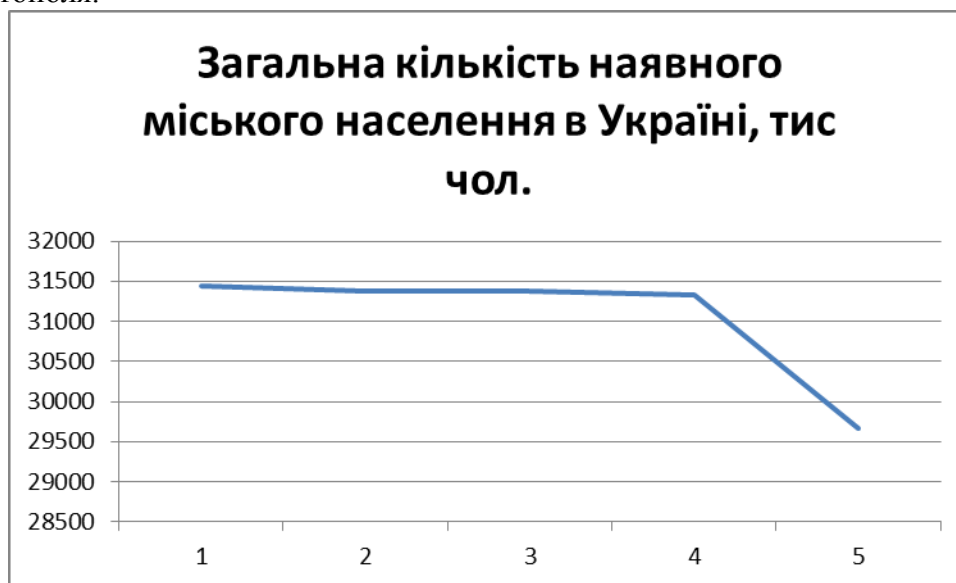

Рис. 1. Динаміка наявного міського населення України в 2011-2015 роках

Найбільш суттєвим фактором формування чисельності сільського населення є соціально-економічні умови, що склалися в Україні у певні періоди її історичного розвитку.

Оскільки основною економічною базою господарського розвитку сільської місцевості є сільськогосподарське виробництво, то в залежності від специфіки цього виробництва в певних природних і соціально-економічних умовах здійснювалося відтворення загальної чисельності населення і особливо його працездатної частини, а також розміщення по території певних населених пунктів.

Як чисельність сільського населення, так і кількість сільських населених пунктів не є постійною величиною. Аналіз статистичних даних за значний період часу дав змогу встановити довгострокову і стабільну тенденцію — постійне зменшення загальної чисельності сільського населення України (табл. 2).

Таблиця 2

Загальна кількість наявного сільського населення в Україні

Роки	Чисельність наявного населення, тис.чол.	
	Всього	Сільське
2011	45778,5	14336,9
2012	45633,6	14252,7

2013	45553,0	14174,4
2014	45426,2	14089,6
2015*	42929,3	13256,2

* – без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя.

Рис. 2. Динаміка наявного сільського населення України в 2011-2015 роках

За останні п'ять років помітні зміни відбулися у динаміці сільського населення України. Щороку з мапи України зникає кілька десятків сіл, а чисельність сільського населення скорочується високими темпами, при чому для українського села характерне явище “старіння”, адже молоді мешканці сільської місцевості часто залишають свої домівки в пошуках кращої долі у містах. Причинами зникнення сіл та зменшення чисельності сільського населення є демографічна криза, урбанізація та старіння нації [1].

Аналіз динаміки процесів, що визначають рівень життя сільського населення на сучасному етапі, вказує на незадовільний стан соціального розвитку сільських територій, для яких нині характерні глибока демографічна криза, брак мотивації до праці, безробіття, витік трудових ресурсів, занепад соціальної інфраструктури та “вимирання” населених пунктів.

Прагнення України до інтеграції у європейське співтовариство потребує нагального коригування ситуації, що склалася на селі, та якнайскорішого прийняття рішень у цій сфері розвитку людського потенціалу нашої держави.

Без подолання негативних тенденцій в розвитку сільських територій, де проживає майже третя частина населення України, наша держава не зможе ефективно конкурувати з економічними системами інших розвинених країн, в яких рівні життя сільського та міського населення максимально зближені. Диференціація рівнів життя сільського та міського населення в Україні загрожує відпливом найбільш активної та працездатної частини сільського населення до міст, активізує зовнішню трудову міграцію, що робить занепад сільських територій самовідтворюваним процесом.

Список літератури:

1. Офіційний сайт Комітету державної статистики України. Електронний ресурс - [Режим доступу].- www.ukrstat.gov.ua